

Türk tarihi tetkik cemiyeti yüksek başkanlığına

ANKARA

KAYNAK

**BALIKESİR
HALKEVİ**

ÜÇÜNCÜ YIL: 25

Sütunlarımız inkılâbın ve Halkevlerinin çizdiği derin ve geniş mefhumun içine giren bütün yazılara açıktır.
Her ayın ilk haftasından sonra gelen yazılar bir nüsha sonraya kalır.

İçindeki yazılar

Halkevlerinin üçüncü yılı
Kendi kendini idare
Türkiyede fikir ceriyanları
Halkevimizin üçüncü açılış yıl dönümü ve neşriyat sergisi
Zehirli gazlar:
Gelecek savaşlarda kimya yarğuları ve bunlara karşı korunma çareleri
Balıkesir mezariarı
Emin ol ki artık sen bahtiyarsın (Şiir)
Kısa bir cevap
Köy kadını, Köy erkeği (Şiir)
Foklor:
Maniler

İ. Akçal
Y. Günöz
Sadettin Bayburi

Abdi Ağabey oğlu
Hikmet Turhan
Natm Hazım
H. Akay
O. Balkır
A. Osman Balkır

ADRES

Balıkesir — KAYNAK
Müracat yeri : HALKEVİ

İmtiyaz sahibi
T. Fikret Silay

KAYNAK

Balıkesir Halkevi tarafından çıkarılır
Aylık Kültür Mecmuası.

ABUNASI

YILLIĞI : 150 Kuruşlar
6 AYLICI : 80

Neşriyat Müdürü
Abdi Ağabeyoğlu

Halkevlerinin Üçüncü Yılı

Geçen cuma Halkevlerinin üçüncü yılına basmasını kutluladık. İki yıldır yurdun seksen yerinde çalışan bu kültür kaynaklarının yaptıkları değerli işleri o gün yüce Başvekilin özlü ve olgun söylevin-den öğrenmiştik. Bu kez «Ükü» mecmuasının 25 inci sayısına ilâve olarak sunduğu «Halkevlerinin 1934 yılı çalışma raporları hulâsasına» göz gezdirince bunu daha iyi anladık.

Şu bir yıl içinde yapılan işler bize gösteriyor ki, buralarda çalışmak yükünü üstüne alan arkadaşlar boş durmamışlar, bütün imkân ve vasıtalarından istifade ederek ellerinden geleni yapmağa savaşmışlardır. Bu savaş, yıllar geçtikçe daha çok artacak olan bol ve tatlı meyvalarını vermekde gecikmeyecektir.

Bu söz de anlatır ki bu sonuç « netice » bizi büsbütün tatmin etmiş değildir. Fakat büyük Başvekilin de söylediği gibi, bilgi temeline dayanan bir metotla ve daima artan bir hızla çalışmanın bizi amacımıza ulaştıracağına da kuşku etmemelidir.

Halkevleri talimatnamesini okuyanlar bilir ki bu yurdlar, geliş güzel bir düşünce üzerine açılmamışlardır. Macaristan'da, Çekoslovakya'da, Almanya'da, İtalya'da ve diğer medenî ülkelerde açılan halk kültür ve terbiye ocaklarının programları

eyiden iyi araştırılmış ve onların kuruma ve yaşama sistemlerinden de örnek alınmıştır. Buna göre Halkevlerimiz dil ve edebiyat, folklor «Halk bilgisi» işlerinde, güzel sanatların her tabaka halk arasında yayılması ve sevilmesinde, sağlık ve yaşama bir kelime ile «kültür» işlerinde büyük bir ödevle karşılaşmaktadır.

Bundan başka Cumhuriyetin ve inkılâbın en geniş bir surette halk arasına yayılması ve kökleşmesi de yine Halkevlerine düşen değimli bir yükümdür.

Bu itibarla bu işler okadar da kolay değildir; Fakat «kalblerinde ve dimağlarında yurt sevgisini mukaddes ve ileri yürüten yüksek bir heyecan halinde duyanlar»ın bunları başaracakları da kuşku götürmez. İki yıllık sessiz ve vakur çalışmanın meydana duran verimleri buna iyi ve güzel bir örnektir.

Bugün yurdumuzun «103» yerinde yalnız yurt için, ülkü için çalışan Halkevlerini yakın bir gelecekte Türkelinin her bucağında açılmış ve çalışıyor görmek en derin bir dileğimizdir.

İ. Akçal

Kendi kendini idare

İçinde yaşadığımız topluluğa yararlı ferdler yetiştirmek için mekteplerde kendi kendini idare -hür inzibat- yolunu benimsetmek ve işletmek gerektir.

Bu gün yeni yeni atılışlarla ileriye yürüyen devrimci Türkiye bizden yeni yapıda insan istiyor.

Dünün kafası doldurulan çocuğu yerine, bu gün kafası işliyen çocuk; dünün yılışık, gösterişçi, hafife ruhlu ferdleri yerine bu gün güçlü, iradeli, karakter ve benlik sahibi ferdler yetiştirmek gerek olduğunu duyuyoruz.

Cemiyet bizden bu tipde insan istiyor.

İşte, vahiye muhtaç olmadan yaşayacak, içtimai kurumlar yaratacak, cemiyetçi, devrimci vazife ve mes'uliyet duyguları kuvvetli gençliğin yetişmesi yönünde mektepler büyük bir yükü üzerine almış bulunuyor.

Yetiştireceğimiz şahısların bir karaktere sahip olması çok mühimdir. Biz güçlü bir karakter yaratmak mecburiyetindeyiz. İyi bir karakter başlı başına bir varlıktır. Karakter ıssı insanlar yaşayışta her zaman iş başarırlar.

Topluluk ; dalkavukların, mürailerin omuzlarında değil, kendi kendini idare edebilen düşünce ve benlik ıssı yüksek karakterli insanların omuzlarında yükselir. Bunu başaracak, mektebin yürüdüğü yol terbiye tarzı, hele inzibat ve mektepte esen manevi havadır.

Her şeyden önce mektep çocukları nasıl karşılıyor. Onların gidişlerine karşı ne yapıyor? Çocuklara oldukları gibi mi olmalarını istediğimiz gibi mi muamele ediliyor?

Mektebde samimiyet, başkalarını düşünmek ve arkadaşlık duygularına ne dereceye kadar ehemmiyet veriliyor? Vazife ve mesuliyet duygusu aşılanıyor mu? Mektebde esen manevi hava nasıldır, yoksa bunların hiç biri olmıyan yalnız ders görme, gelip, gitme mektebi mi? İlk önce buna bakmak lazımdır.

Biliyoruz ki mektep bir yetiştirme kurumudur yalnız ders öğretenden değil yetişdi-

ren karakterini kuvvetlendiren bir ocaktır.

Bunun için mektep manevi havasını yükseltmek mektebi sabah gelüp akşam gidici bir vaziyetden çıkarmak talebenin ferdliyeti, ihtiyaçları, istekleri gözetilerek mektep işlerine onları bağlamak ve kendi kendilerini idareye alışdırmak kendi kendini idare sistemini mektebde yaşatmak lazımdır. En doğru yol kendi kendini idare sistemidir.

Bunun için mektep:

A — Küçük bir topluluk haline sokulmalı:

B — Çocuklar kendi işlerini kendi kurumlarıyla idare etmeli.

C — Öz menfaatlar topluluğun menfaatine feda edilmeli mektep topluluğun benim sedığı prensibler hiçbir talebenin istegine bağlanmamalı.

D — Mektep işlerine karşı duygulu bir talebe efkârı umumiyesi meydana getirilmeli ve mektebde yerleşmiş olan topluluk düşüncesiyle teklik düşüncesini işlemeli.

E — Mektebde her çeşid işi saygı değer kılmalı, işi sevdirmeli.

F — «Adam sende, bana ne», «bana değmiyen yılan bin yaşasın» gibi benliği-mize işleyen fena düşüncelerden çocukları kurtarmalı, ve onları cemiyetçi yapmalıdır.

Bunu başardıktan sonra mektebde içden ve özden gelen uysallığın verimi olan doğru bir disiplin kurulmuş olacak çocuk mektebi bir zamanlık bir ev değil saygı değer bir yuva olarak görecektir ve onun manevi varlığı üzerinde titreyecektir.

Çocuk mektebin bütün işlerini benimsiyecek idare edilmesini ve idare etmesini öğrenecek fena görenekleri bırakarak iyi görenekler kazanacak cemiyetçilik ruh ve zihniyeti yükselecek, vazife ve mesuliyet duygusu gelişecek daha doğrusu emirle yürüyen değil şuurla ilerliyen bir gençlik yetişecekti.

M. M. Tedris usulü muallimi

Y. Günöz

Türkiyede fikir ceryanları

Türkiyede, Avrupayı andıran fikir ceryanlarının başlangıcı tanzimatdır. Ondan önce yurtda dini naslar hakimiyet kurmuştu. Maamafih, itikad hayatında Şii ve katolik mezheplerinde ve mestik yollarında görüldüğü gibi, bir türlü düşünce faaliyetine müsait olduğu düşünülürse bu yurtdun fikir akınının tarihçesini yapmak için çok eski kurunlara dönmek lazım gelir. Burada o kadar geniş tetkik yapmak değil, sadece ayrı ayrı kurunlarda doğan birlik vasıflarını göstermektir. İslamiyet bizde kat'ı nuslar ve kaideler suretinde tecelli ediyordu.

İctihad sahası : İran ve bir kaç islâm memleketlerinde sürmesine rağmen bu yurtda kapalı olarak hüküm sürüyordu. Manevi gümrükler, Avrupa düşüncelerine, ilk defa olarak tanzimatla beraber kapılarını açmıştı. O devrin en belli başlı, adaklı kişileri için doğru düşünce, içtimai mukavele ve en uygun nazariyede kuvvetleri ayırma nazariyesi idi. Her yönde Volter ve Russo dan öndel «bahsolunmak» başlamıştı. Devlet idaresinde inkılâp yapmak isteyenler, yeni hükümet şeklini tasavvur ve teklif eden garb düşünenleri «mütefekkir» birer avukat gibi kullanıyorlardı.

O kurunda fikir ceryanı ne kadar kuvvetli görünüyorsa da kimse, Rosso gibilerin hakikî cepheleriyle meşgul olmazdı. Durkhaymın ictimaiyatını uluşu idealciliğe vasıta olarak kullanmak isteyenlerde yok değildi. Maamafih Bay Ziya Gökalpın ictimaiyate şahsiyeti ilk önce fikri bir ananenin kurulmasına temel olacak çalışma adımlarını atmıştı. Feslefi düşüncenin gayesi hayat için filan veya filan düşünen-den kaideler çıkarmak, yurd için hayali imli yapmak değil, belki düşüncemize hürriyet vermek, bilginimizin temellerini kontrol etmek suretile onu genişletmeye çalışmaktır. Yoksa kurun kurun hakim olan yekdiğerini mahkûm eden düşünce akınları asla faide vermez. En çok düşünce nurluluğu ve temelli kanaatlar arasında en fazla münakaşalar yapıldığı zaman düşün-

ce faaliyetinin doğduğuna hükmedilebilir. Düşünce ancak ve ancak düşünce olarak alınmalı, itikad ve nas haline sokulmamalıdır. Bir düşüncenin ilmi usul ve doktorin olarak büyük bir cemiyet tarafından benimsenmesi ve kabul edilmesi için ilk önce az veya çok bir zümre arasında münakaşa, tenkid ve derinleştirilmesi lazımdır. Eğer Avrupa hayatından çıkaracağımız bir ideal ve alacağımız bir kaide varsa bu, filan felsefeden veya filan düşünce akınından iktibas edeceğimiz bir şey değildir. Bu hangi düşünceye salık olursa olsun her nevi felsefede hatta her manevi faaliyetde, her zümre ve her meslekte müşterek olan Avrupalının üstünlüğünü, muvaffakiyetinin iç yuzünü teşkil eden en umumi bir vasıftır.

Memleketde her sınıf insan için mebdelerde ne türlü olursa olsun, her nevi düşünceler için sakınması kabil olmıyan ve zaruri olan bu vasıf, bizim için sistemli bir düşüncedir.

Binaenaleyh sistemli düşünce, mukaddemeleri, neticelerine bağlı, başı sonsuz tutan ve kendi kendisini yormıyan yaşayışın icabına göre şeklini değiştirmiyen bir düşünce silsilesine işte «S hıb» olmak; sistemli yaşamak ise; türeli ve kuvvetli bir yaşayışa işte olmak, kurunun kudretini, kabiliyetini israf etmemek ve bu suretle kendi etrafındakiler için en faydalı olabilecek bir vaziyette bulunmak demektir. Garblının, ahlâkı doğrudan doğruya sistemli düşüncelere bağlıdır. Onun görüşünde, kurunun, verilen sözün kıymetli oluşu, başkalarının düşüncesine, işine, ve sözüne hürmet etmek mecburiyeti bu temelin neticesidir. O her şeyden evvel sistemli hareket eder. İktisadî faaliyeti buna bağlıdır. Düşünce abideleri, sistemli düşüncenin neticesidir.

Hulâsa : Düşünceyi hayata tatbik etmek şuurulu bir terbiye neticesidir.

Necatibey Muallim mektebi ve Lisesi
Felsefe ve Terbiye Muallimi

Sadettin Bayburî

Halkevimizin üçüncü açılış yıl dönümü ve neşriyat sergisi

1 — 22 Şubat 935 Cuma günü Halk-evimizin üçüncü yıldönümüne erişen açılış kutlulanmak üzere çağrılan ve kendiliğinden koşan halk ile salon ağız ağıza dolmuştur. Saat tam on beşte radyo açıldı ve her yerde olduğu gibi buradada İsmet İnönü'nün söylevi ve bunun ardınca Necip Ali Küçükkanın Halkevleri çalışmaları hakkında anlatdıkları dinlendi.

Saat on altıda Halkevimizin muzik heyeti ile birlikde herkes tarafından söylenmek suretile İstiklâl marşı ayakta terennüm edildi. Canlı bir alkış sağnağı altında biten bu marştan sonra encümen âzası Bay Feyzi Sözen, Halkevimizin ve bütün Halkevlerinin kültür alanında gördükleri ve görmekte oldukları işleri anlatdı ve alkışlandı.

Değerli Saylavımız Büyük Millet Meclisi Başkan General Kâzım Özalp ve sayın karısı ve yanlarında Bayazıt Saylavı Bay Halit kesilmeyen alkışlar arasında geldiler. Toplantıya ayrıca şeref verdiler.

Şiirler okundu, Ramazan Gökaltın «Bir zaferin yası» adındaki temsili oynandı. Gerek eserdeki dokunaklık, gerekse oynayanlardaki başarıklık seyircilerin içinden - yenilikle eskiliğin savaşını gösteren acılara karşı - göz yaşları taşırdı.

Bundan sonra muzik başladı «Sahte mürebbi» komedisi oynandı.

Merasim, candan kaynayan tatlı heyecanların neşesi içinde sona erdirildi.

Alt katdaki salonda açılan kitap sergisi General Kâzım Özalp ve davetliler tarafından ziyaret edildi, takdirlere mazhar oldu.

Bahkesir Vilâyet Matbaasında muhtelif tarihlerde basılan kitaplara mecmua ve gazete ve broşürler serili idi.

«İzmire doğru» adlı gazete karşısında Kâzım Özalp bir müddet durdu, bu duruş Generalda ulusal savaş hatıralarının biran içinde uyandığını apaçık gösteriyordu.

Sergi 22 Şubat 935 te açılıp 1 Mart 935 de kapandı.

İlk günü binden fazla ziyaretçi vardı. Diğer günlerin ziyaretçi sayısı üç dört yüz kişiden aşağıya düşmemiştir. Serginin sürdüğü bir hafta içinde üç binden çok gelen olmuştur.

Sergiye giren kitapların listesini ayrı olarak mecmuaya koyduk.

Kitap sergisi, Halkevimizin şimdiye kadar yaptığı bir çok işler arasında en başta geleni diye gösterilmeğe değer. Bahkesirin kültür alanında gösterdiği ateşli çalışmalara yuva olan Halkevimiz, inkilâb rejimlerinin köklerini fikir ve vicdanlara salmak yolunda gösterdiği yorulmaz savaşta biricik Vilâyet Matbaamızın büyük bir payı olduğunu burada iyilik unutmaz bir duyguyle söylemek borcumuz, ödevimizdir.

Zehirli gazlar 1

Gelecek savaşlarda Kimya yargıları ve bunlara karşı korunma çareleri

Yazan :

Kimyager : Abdi Ağabey oğlu

Ön söz

Kurunumuzun en büyük harikalarından biride kimya bilgisinde elde edilen yeniliklerdir. Kimya bilgisinin düşünceleri sarsan yenilikleri yalnız ekonomi işlerini alt üst etmekle kalmamış bütün insanlığı alâkalandıran ve askerliğin kökleşmiş kurallarını başdan başa değiştirecek bir değer almıştır. Büyük savaştanberi orduların yargıları arasına zehirli gazlar adile yeni ve mühim bir kimya yargısı girmiştir. Piyade, topçu, süvari yargıları sivil halkı o kadar alâkadar etmediği halde zehirli gazlar tayarelerle bir memleketin bütün şehirleri üzerine atılabileceğinden bu yeni yargıları askerler gibi her kesin tanınması ve bilmesi lâzımdır.

Gelecek savaşlar geçmişdeki savaşlara hiç benzemeyeceklerdir. Eski savaşlarda yalnız ordular birbirleriyle çarpışır. Bilgili ve güçlü ordular üstün gelirlerdi halk savaşa karışmazdı. Gelecek savaşlarda ise iş büsbütün başka olacaktır. Savaşlar ordu savaşı değil budun savaşı olacaktır. Düşman tayareleri yurdun en ıssız en uzak köşesini bile cephe haline getirecektir. Düşman tayyare'eri daha seferberlik yapılırken baskın şeklinde muhasım tarafın bütün şehirleri üzerine saldırarak ve ilk anda darbeyi indirmeye uğraşacaktır.

Şuhalde esgiden olduğu gibi savaşın kazanılması için yalnız kahraman ve çenkâver bir budun olmak yetmeyecek belki bilgede ve sanatta bilhassa kimya bilgisinde en ileri bir budun olmak savaşın kazanılmasına başlı başına bir amil olacaktır. Kimya bilgisinin sırrını iyi bilen bir budunun

ordusu savaşı kazanacak demektir. Esğiden büyük kumandanların tabiye usulleri yeni kumandanların dikkatle mütalâa ettikleri mevzu idi şimdi yeni kumandanların bu tabiye usulleri yerine kimya bilgisine değer vermekte ve muvaffakiyyetlerinin bir çoğunu ancak kimya yargılarıyla elde edebileceklerine inanmaktadırlar.

Kimya bilgisi barış kılık zamanlarında budunların refahına ve kazanmasına yararken savaş zamanında insanların öldürülmesine yarayacak en korkunç bir vasıta olacaktır.

Kısaca şunu diyebiliriz:

Gelecekteki savaşların zafer kapusunu açacak anahtar kimya bilgisinin sırrıdır.

İnsanlık için öldürücü bir vasıta olan bu kimya yargıları gelecek savaşlarda kullanılmak ve kullanmak doğrudur. Kullanılmasına mani olunamaz mı? Kullanılanlar mesul tutulamaz mı, gibi düşünceler hatıra gelebilir. Burasını biraz araştıralım:

İnsanlar barışıklığı ne kadar severlerse sevsinler Uluslar arası siyaset pazarlarında diplomatlar istediklerikadar barışıklıktan insanlıktan bahseder'erse etsinler yine gelecek savaşlarda en büyük işi görecektir kimya yargılarıdır. Çünkü, savaş sanayinin şimdiki ilerleme'lerine dikkat edersek top tüfenk gibi bildiğimiz yargıların tekâmümü için zihin yoran, dimağ çalışdıran hiç bir ulus göremeyiz adeta İtalya'daki ilerlemeler durmuş gibidir. Bütün zekâlar bütün kafalar tayyarelerin tekâ-

mülüne ve mevcut zehirli gazlara yenisinin ilâvesine velhasıl bütün kimya yargılarına bir iki buluşun daha eklenmesine çalışmakta ve yarış yaparcasına ilerlemektedir bu korkunç ve sürekli çalışmalar karşısında gene bu yargılardan korunma için bir (Korunma malzemesi yapan sanayii) doğmakta ve her yeni bulunan gaza karşı yeni bir korunma cihazı aranmaktadır. Bütün uluslar yeni savaş hazırlıkları yaparlarken en çok bu çeşit yargılara yer ayırmaktadırlar.

Vaktile 1907 yılında Lâheyde bütün uluslar zehirli gaz kullanmamaya söz vermişlerdi fakat büyük savaş bize bu verilen sözlerin ne kadar boş olduğunu gösterdi. Şimdi bütün ulusların kimya yargısı yapmak ve bulmadaki yarışını ve bunlara verilen değeri gördükçe gelecek savaşlarda kimya yargısının kullanılmayacağını düşünmek bence büyük bir safdillik olur.

Ünlü bir Alman bilgini şöyle demektedir: [Fen ve kimya kurununda zehirli gaz yargılarından vazgeçmek elektrikten havagazından, tayyareden, otomobilden vazgeçmek kadar mantıksız ve gülünçtür.]

Diğer taraftan Ludendorf gibi Alman, Foş gibi Fransız generallarının yazdıkları yeni eserlerde gazlara çok büyük değer verilmektedir. Bu eserlerde [gelecek savaşlarda kumanda yerini alacak zabıtların kimya yargılarını küçük görmeyeceklerini ve muvaffakiyetlerinin ancak bunlarla mümkün olabileceğini ve kimya yargılarının diğer yargıların başında geleceğini] söylemektedirler.

Hatta bazı ünlü batı bilginleri kimya yargılarının diğer yargılardan daha az gayri insani olduklarını bile iddia etmekte ve kimya savaşının mukadder olduğunu söylemektedirler.

Hakikaten bir mermi ile yaralanan bir asker ömrünün sonuna dek kötürüm kalır halbuki gazlanan bir asker en son birkaç

gün veya birkaç ay savaştan dışarı kalır kötürüm olmaz.

Geçen büyük savaştan sonra neşrolunan istatistiklere göre mermi ile yaralanan askerlerin ortalama olarak yüzde 20-25'i ölmüştür. Halbuki gazlanan askerlerin ortalama olarak yüzde 24'ü ölmüştür.

Sonra askeri mermiden koruyacak bir cihaz yoktur. Halbuki askeri gazdan tam olarak koruyacak cihazlar vardır.

Son söz olarak şunu söyleyeyim ki; gelecek savaşlarda en çok kimya yargıları kullanılacaktır. Bizim için kimya yargılarının tesirlerini, cinslerini ve bunlara karşı korunma çarelerini öğrenmek ve bilmek gerektir. Madem ki gelecek savaşlar hudutlardan ziyade yurt içlerinde, yurdun havasında olacaktır hepimiz gaz tehlikesine maruz kalacağız buna karşı şimdiden hazırlanmamız lâzımdır.

Kimya yargılarının tarihçesi

Ötedenberi zehirli kimya yargılarına (Zehirli gaz) adı verilmiştir. Halbuki bu yargıların hepsi gaz değildir. İçlerinde toz olanı, su olanı da vardır. Bunlara verilen zehirli gaz adı doğru değildir. Biz bunların hepsine birden (Gaz, toz, su) kimya yargıları demekle doğru bir ad vermiş olacağız.

Günün en başta düşünülecek bir işi olan bu kimya yargıları ta ilk kurunlarda bile biliniyordu. Bir çok eski savaşlarda kullanıldığını ve bir çok muvaffakiyetler elde edildiğini tarih bilgisi bize göstermektedir.

Meselâ: Milâddan 428 yıl önce yapılan Peleponnez savaşında Platea şehrinin muhasarasında (kükürt, zift, odun ve kömür) ün yanmasından çıkan zehirli gazlar kullanılmıştır.

Gene Romalılar Golva'lılara karşı beyaz renkte zehir kullanmışlar ve Golvalıların sularını zehirlemişlerdir.

(Arkası var)

Balıkesir Mezarları

(İçinde bir zaman muallimlik ettiğim Balıkesiri çok severim. Ondan ötürüdürki zaman zaman gelir Balıkesirde kalırım. [1934] yılı eylülünde bir kez daha Balıkesire geldim ve mezarlarını baştan başa gezdim. Dostum Abdi Tayibin klavuzluğu ile kaynak'a bu yazıyı yazıyorum) [1]

Mezarlar bir ulusun kültür ve tarihsel varlığını bildiren yerlerdir. Mezarlar, tarih, sanat edebiyat yönünden en değerli birer vesikadırlar. İstanbul ve Edirne mezarlıklarında yaptığım tetkikler bana bu yolda çok yeni bilgiler vermiş, hakikatlar öğretmiştir. Mezarlar için İstanbul'da Cumhuriyet gazetesinde ve yeni Türk mecmuasında neşrettığım yazılarda mezarların kültür, tarih ve sanatımızdan yana ne büyük rol oynadıklarını yazdım. Bu makale, Balıkesirdeki mezarlarla bu mezarlardaki mühim adamların mezar kitâbelerinden bahsedecektir.

Balıkesirde bu gün paşa camii diye anılan Zağanus paşa türbesi mezarlığı, İlyaslar veya halkın söylediği üzere elyesler mezarlığı, baş çeşme, şehitfullah camii hatiresi mezarlığı, Deli Mustafa mezarlığı diğer mezarlar vardır. Bunlardan en mühim mezarlıklar ilk üç mezarlıktır. Balıkesirde en eski mezarlık olarak Zaganus Mehmet paşa mezarlığı olduğunu buradaki mezarların tarihinden anlarız. En büyük mezarlık ta İlyaslar mezarlığıdır. Mamafih bu gün içinde en eski ve Balıkesir için mühim mezarların bululundugu mezarlıkta Garibler mezarlığıdır.

"1., Balıkesir mezarlarını tedkik ederken bana kıymetli yardımlarda bulunan muallim Kerim Sayar'a ve fotoğrafları alan talebem Necmiye teşekkürü borç bilirim.

Şimdi bu, mezarları birer birer tetkik edelim.

1— Paşa camii veya Zağanus camii hatiresi mezarlığı:

Burada mühim olarak Zağanus Mehmet paşanın türbesi vardır. Türbenin kapısında sonradan yazılmış olan sülüs bir yazı ile (Fatih Sultan Mehmet Han Hazretlerinin Damadı Gazi Zağanus Mehmed Paşanın Türbesi şerifidir) ibaresi vardır. Bu mezar da çok karakteristik mezarlar vardır.

1 — Burada rasladığım bir mezar taşına tip ve mündericât itibarıyla hemen hiç bir yerde rastlamadım. Bu mezar İsmail bey isminde bir zata aittir. Üzerindeki ibare şöyledir:

(İsmail bey bini İbrahim bey) İbnilhaç İlyas bey, İbnilhaç Ahmed bey, İbni Sinan paşa İbni İlyas paşa İbni Mehmet paşa İbni Zağanus Mehmed paşa (1186) fi.

R (15) bu mezar kitâbesi bize İsmail beyin şeceresini pek güzel göstermektedir.

2 — Bu mezarda yalnız isim ve tarih vardır.

Sinan paşa (1079) şehri Şaban

Bu zat İsmail beyin mezar kitâbesinden anlaşıldığına göre Zağanus Mehmed paşanın tounu yani İlyas paşanın oğludur.

3 — Zağanus paşa evlâdından hacı bey (1184)

Bu zat İsmail beyin büyük babasıdır ki İsmail beyden iki yıl önce öldüğünü anlıyoruz.

4 — Zağanus paşa neslinden Cafer beyin oğlu Elhaç İlyas bey (1231) ..

Zağanus paşa ailesine mensub ölenlerden en sonuncusudur. Çünkü bundan son-

ra bu familyadan buraya başka kimsenin gömülmüş olduğuna rastlayamıyoruz.

5 — Burada şayanı dikkat mazarlardan biriside sadırazam Mehmet Said Galip paşanın mezarıdır. Galip paşa Balıkesirde sürgün bulundu-

ğu sırada ve (65) yaşında olduğu halde ölmüştür. Mezarın üzerindeki kitabe aynen şöyledir:

Asafı efham adili muhibbi ehlüllah agâhı dil sadrı esbak Efiâtun revnak cennetmekân, bihiştâşyan merhum ve mağfur esseyid Mehmed Said Galib paşa hazretlerinin mubarek ruhu şerifleri için rızaenlillah. Fatıha. [2]

Tarihi irtihal
1245

ve vazı senk
1266

Ketebe
Esseyit Malik

Bu mezar kitâbesinden ve pa-

Sadırazam Mehmet Said Galib paşa

şanın tercümesi halinden anlıyoruz ki Galip paşaya ölür ölmez bir mezar kitabesi dikmek cesaretini kimse kendisinde görememiştir. Ondan dolayı ancak ikinci Mahmudun ölümünden sonra mezarı yapılmıştır. (Mezar Resmine Bakınız)

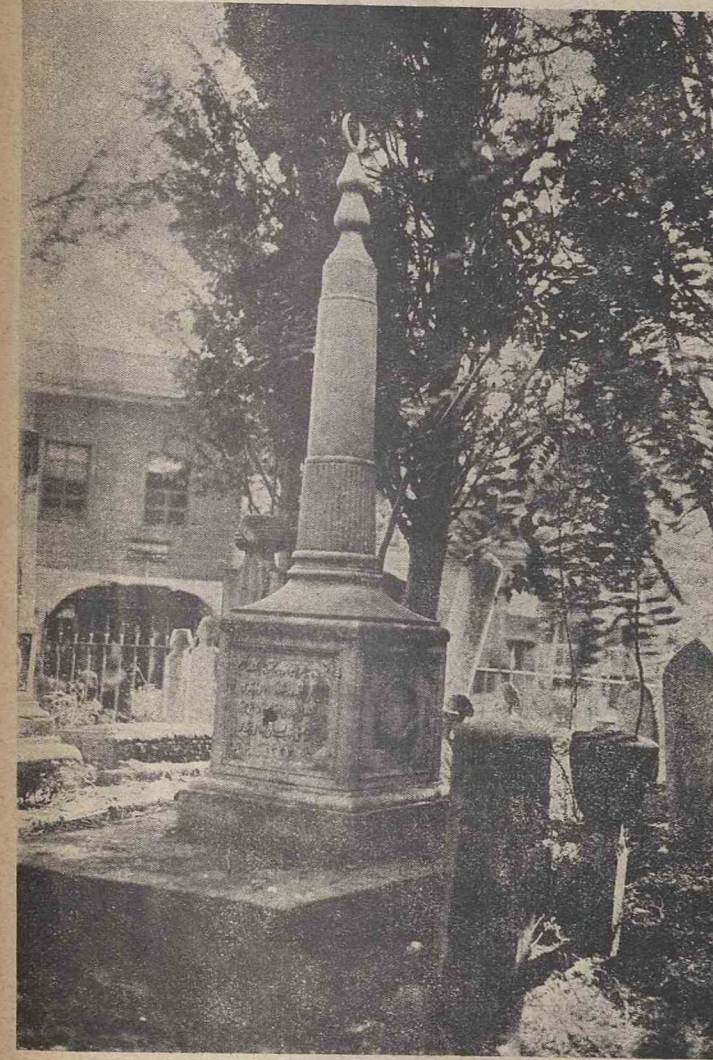
6 — Zağanos Mehmed paşa camii hatiresin de yeni olmasına rağmen gözümüzü üzerine çeken iki mezar daha vardır. Bunlardan biri, bir ulus davasını mezar taşına kadar yazdıran bir Abdülhamit devri paşasının karısına aittir. Bu mezar hemen hemen bugün Balıkesirde bulunan mezarların en güzellerindendir. Bu mezarın yapıldığını görenlerde çoktur. Bu mezar (1308) tarihinde Balıkesir Karesi fırkası kumandanı bulunan Ferid Ömer Neşad

paşa halilesi Fadma Navek misal hanımın mezarıdır. Mezar taşları güzel bir şekilde işlenmişlerdir. Birisinin üzerinde yazı öte-

sonra az edildi. Önce Geliboluya sonra Manisaya sürüldü. sonra af olunarak Erzurum valisi ve Şark seraskeri oldu. Üç sene bu vazifede kaldıktan sonra Rusya seferi açılınca Paris tarafını iltizam ettiği için yeniden vezirliği alınarak balıkesire sürüldü. Ve (65) yaşında vefat etdi. Eyi yazı yazar ve şairdi. Fransa sefaretnamesi diye bir eseri ve bir divançesi vardır.

"2., Mehmed Said paşa (1828 - 1763) İkinci Mahmud zamanında sadrazamlıkta bulunmuş vezirlerdendir. sadaret mektubî başhalifesi Seyid Ahmed efendinin oğludur. İstanbul'da doğmuştur. Gençliğinde sadaret mektub kalemine girmiş, ordu ile seferlerde bulunmuş, elçilikle Fransada bulunmuş, Reisilkitablık yani Hariciye nazırlığında yapmıştır. sonra sivas, Ankara, Bursa, Kocaeli gibi bir çok valiliklerde bulunmuştur. bir aralık Karadeniz boğazı muhafızlığında bulundu. 1823'te sadrazam oldu. bu vazifede (9) ay kaldıktan

kinin üzerinde baştanbaşa üzüm ve asma dalları vardır. Mezar pehlesi üzerinde de sayfeleri açılmış kitap şekli vardır ki için de Fatma hanımın müddetti ömrünün (40) sene ve izdivaç iarihininde (1285)

Şehiden vefat eden Necati bey

olduğu yazılıdır.

Bu mezar taşı üzerinde yazılmış yazı aynen şöyledir:

(Hakanı merhem cennet mekân elğazi Abdülaziz han hazretlerinin hazinedarı Çerkes ümerasından berzük toşkoklarından Alinuz beyin sülbünden ve detçen meçruk-larından Paruk hanımın kerimesi ve karesi fırkası kumandanı Ömer Neşad paşa hazretlerinin halilei muhteremeleri Fatma

Navek hanımın ruhuna fatıha.

Recep 27 sene 1310 Leylei mirac, 2 şubat 1308

Bu mezarda bir Çerkez sülalesinin soy ve asalet seçeresinin seçereşi mükemmel surette yazılmıştır. Kitâbede yalnız Fatma hanımın babasının adı zikredilmemiştir,

(Resme bakınız)

7 — Bu hatiredeki ikinci mezarda abide şeklinde bir mezardır ki güzel bir üslubu vardır. Bu mezar Gönende kumandan iken şaki kâzımı takipde şehiden irtihal eden Necatiye aittir. (Resme bakınız)

Burada bunlardan başka daha [1258] de ölmüş Balıkesir mahsalî hakiki ve [1103] te ölen Alişan beye ait mezarlar vardır. [1320] tarihinde ölen Keklik zade Zağnos paşa camii imamı Hacı İsmail efendinin ve Müderris Fahri efendinin mezarları vardır.

Hacı İsmail efendinin mezarı üzerinde, çarşıdaki şadırvana suyu getiren Şahin Hasbi efendinin tarih ve beyitleri vardır.

Garipler mezarlığındaki başlıca mezarlar [1]

Balıkesir tarihi ve Balıkesir ismi için en mühim vesikaları en mühim mezarları bu mezarlıkta bulmaktayız. Balıkesirdeki mezarlar içinde sanat-kârane işlenmiş mezarlarda burada gözümüze çarpar. Buradaki belli başlı mezarları birer birer yazalım:

1 — Müftü zade müftü Esseyit Mehmet efendi «1172», «1758» bu mezar taşı

Kaynak mecmuaastının 16,17,18 inci numarasını taşıyan nüsha.ın 386 inci sayfasında bay Niyazi ve Kerim tarafından yazılan «Balıkesirdeki yatırlar» adlı güzel bir tedkik yazısında bu bu dede ile diğer yatırlardan bahsedilmiştir. Bu yazı (Kaynak) taki mahallî tedkik yazılarının güzel örneklerinden biridir,

yerdedir. Kaybolmak ve kırılmak tehlikesine maruzdur. Balıkesir tarihi için mühim olan bu taşın kaldırılması gerektir.

2 — Balıkesirde Yıldırım Bayezit medresesi mezunlarından müftü zade Seyit Ali efendi ibni Hacı Mehmet efendi ibni Hacı Ali efendi «1218.12.R». Bu suretle Hacı Ali efendinin babasının müftü Seyit Mehmet efendi olduğu bununda babasının Hacı Ali efendi olduğunu anlarız. Bu iki mazar taşının Balıkesir tarihi için ehemmiyeti büyüktür.

3 — Burada Sinan dede türbesi diye bir türbe vardır. Bu türbe Balıkesirde Kız dedesi diye tanınmıştır. Bu türbe bu gün harap bir halindedir. Üzerinde şöyle bir yazı vardır. Yazı bozuk ve sonradan yazılmıştır:

Haza türbe Sinan bey elmerhum kıl ..
Temmet
(Tarihühâ binaühâ ..)

Bundan anlarız ki bu türbenin yapılışı abcet hesablarına göre 1217H. «1802» M. senesidir. Tarihiha binaüh yani « Binası tarihidir » rumuzundan bunu anlamaktayız. Bu mezarlar garibler mezarlığının sol tarafındadır.

Yolun sağ tarafında daha mühim mezarlar vardır. Bunlar da birer birer tetkik edelim :

1 — Gözlevede şehit düşen Giritli Mehmet paşa mahtumu Sağ kolağası Hacı Hüseyin Kâzım bey. Tevellüdü 1271, ölümü 1322, 25 Nisan.

2 — 1271-1854 senesi cemaziyelahirinin 15 inci Perşembe günü Kırıda Gözlevede Rusya muharebesinde şehiden irtihal eden Balıkesirli Giritli zade Esseyit Mehmet paşa merhumun halilesi Fatma pırlanta hanım. 1297.

3 — Mehmet paşanın kerimesi Hacı

Nefise hanım 1321.

4 -- Giritli Mehmet paşanın büyük halilesi Medinei münevvere muhafızı Ferik Mustafa Rifat paşa valdesi Zeliha hanım. 1308

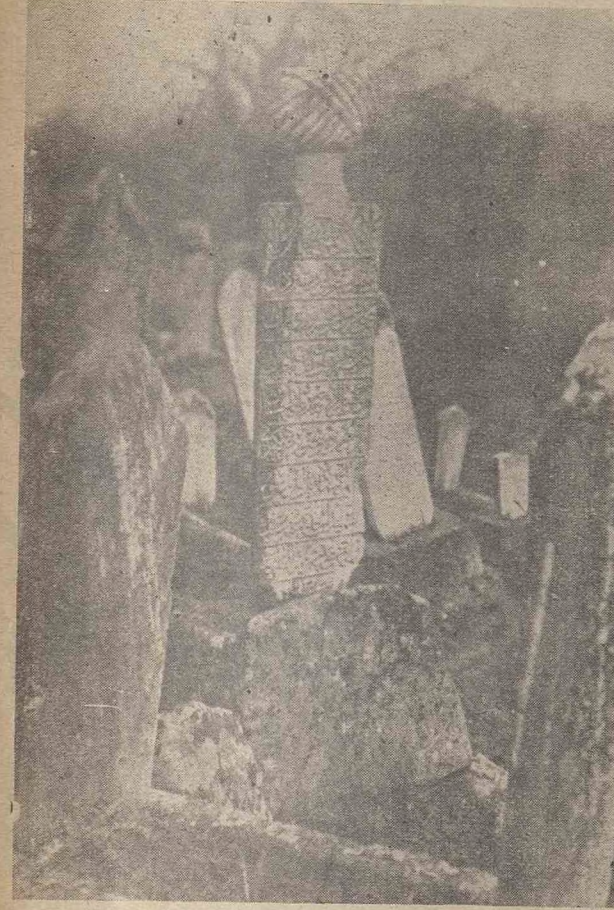

Ömer Neş'at paşa Halilesi Fatma hanım

5.6 — Giritli Mehmet paşanın büyük kerimesi ile mahtumu Mehmet Muharrem efendiye aittir. [3]

“3” Giritli Mehmed paşa aslen Balıkesirlidir, ve mezar taşlarında da okunduğu üzere Kırım muharebesinde denizde boğularak ölmüştür, bu aile balıkesirin eski ailelerinden dir, Musul valisi bulunurken ahali hakkındaki zulümlerinden ötürü devlet hizmetlerinde kullanılmamak üzere Manisaya sürgün edilmişdi, Sonra sürgünü balıkesire tahvil edildi, Giritli zadenin bu felâketi ikinci

7 — Balıkesir mezarlıkları içinde en mühim mezar taşı olarak rastladığım mezar taşı Garipler mezarlığının sağ tarafındaki mezarlardan Giritetli Seyit Ahmet ağanın mezarıdır. Ahmet ağanın mazar

Zarbalu Ömer ağa

kitabesinde şu yazılar vardır :

«Balık keser müslimi merhum Giritetli Seyit Ahmet ağa ruhuna fatiha. 1225

Balıkesir kelimesinin menşei hakkında

defa olmuştu, 1245 - 1829 tarihinde Silistire ayaletinden infisal edilerek Edirneye geldiği zaman da vezareti ref edilmişdi, Sonra yine affedildi, Ölünceye kadar bütün muharebelerde tam askercesine çalıştı, Giritli Mehmed paşa namına İstanbulda Tunus bağındaki mezarlıklardada bazı zavatta müşterek olarak dikilmiş bir kitâbe vardır bu hususta İstanbul Halkevi tarafından çıkartılan yeni türk mecmuasının şubat 1935 nüshasına müracaat edilsin.

şimdiye kadar bir çok faraziyeler yürütülmüştür.

Bu « Balık keser » kelimeside mevcut ihtimallere yeni bir şey daha koymaktadır. Balıkesirin bu şekilde yazılış tarzına hemen hemen başka bir yerde rastlanmaz «Balık» kelimesinin Türkçede şehir manasına geldiğini biliyoruz, Bu gün hala Türkistan taraflarında «beş balık» şehri diye Türk şehirleri vardır. Balık keser o halde ne demektir ? Bu tabir üzerinde işlemek ve birden bire hüküm vermemek lâzımgelir. Bu hususta yeni vesikalar aramak lâzımdır.

Şu var ki bu mezar taşı bize yeni bir hakikat öğretmektedir.

Ve 1225 - 1810 tarihinde Balıkesirin balık kesir şeklinde teleffüz edildiğini bize bu mezar sarahaten isbat ediyor. Sonra zamanla bu kelime balıkesir şekline girmiş ve aradaki « kaf » harfi ortadan kalkmış oluyor. bu mezar taşı balıkesir tarhi yönünden çok dğerlidir. Sonra Giritli olan Ahmet ağanın mezarında Giritli yerine Giritetli veya Girit teli tabirinin kullanıldığını görüyoruz ki buda şayanı dikkattir.

8 — Bu mezarlıkta şöyle bir mezar daha vardır :

Okuyalar fatiha rahmeten lilalemin
Durağı cennet ola fi makamı Emin
Giritli oğlu Süleyman ağanın
Zevcesi merhum Şerife Fatma Hatun
Ruhuna fatiha . [1255]

Buradaki Giritli oğlu şayanı dikkattir. Belki bu zat Giritli Mehmed paşanın babası veya akrabasındandır.

9 — Burada en eski mezar 1161-1748 de ölen Fazlı beyin mezarıdır.

Şihlütfullah camii haziresindeki mezarlar :

Bu cami haziresinde ehemmiyetli mezarlar vardır. Başlıcalarını yazalım :

1 — Biğadiç naibi Mehmet Sayit efendi «1218» .

2 — Zağnus paşa sülalesinden Emine binti Cafer «1218» .

3 — Zağnus Mehmet paşa evlatlarından Hacı Osman mahtumu Ahmet beyin «1238» .

Zağnus Mehmet paşa camii hatiresindeki Zağnus oğullarını yukarıda göstermiştik. Bunların oraya gömülmeleri olsa olsa o mezarlığın o zaman için dolmuş bulunmasından ileri gelmiş olsa gerektir.

4 — Tariki nazenin fukarasından Karesi Jandarma Miralay Şevket beyin mahtumu Naki bey 1299 mezar taşındaki şu beyitler okunmaktadır :

Cellad ecel çekti bana hançerini
Vermedi zerre aman aldı canım nagâh
Yavrum buldu başın pederinden dahi hasret
Masum iken örttü tenim hâki siyah

Mezar taşı bir bektaş kavuk style ni göstermesi itibarile de şayanı dikkatdir. Burada Zile Nakşibendi meşayihinden olup Balıkesirde 1325 te ölen şih Hacı Ahmet efendi ile tarikatı Kadiriyyeden Balıkesiri hakimi İbrahim Sadettin efendinin mahtumu « 1260 » ta ölen Abdülkadir efendinin mezarları vardır.

Ilyaslar Mezarlığı

Bu mezar Balıkesirin en geniş mezarıdır. Fakat en çok tahribata uğrayan mezarıdır. Burada ümidimize aykırı olarak bir kaç mezardan başka dikkata ve tekika değer mezar bulamadık. Ancak buradaki mezarlardan «3» mezarı yazmakla bu yazıya bir son vereceğiz.

1 — Burada bir mezar bize bir mühtedinin mezarını ve adını göstermektedir. Bu mezar yirmi sekiz yaşında ve «1298» tarihinde ölen Ali bey isminde bir zatın mezarıdır. Taşındaki kitabe şöyledir :

Herkim eylerse ziyaret ah eder bu medfeni
Münhasif oldu burada nagihan bir veçhi mah
Vakfı esrarı islâm oldu kıldı ihtida
Cennetülfirdevs ola eltafi hakla camigâh

Giritli Ahmet ağa

2 — İkinci mezar, Balıkesir tarihi için mühim bir sîma olan serden geçti ağalarından Hacı Ömer ağanın mezarıdır. Ömer ağanın kavuğu serden geçti kavuğudur. bu zat « 1225 1810 » tarihinde ölmüştür. Balıkesirde « zarbali » diye tanılan aileye mensuptur. Ömer ağanın mezar kitabesi şöyledir :

«Serden geçti ağalarından zarbali oğlu Seyit Elhaç Ömer ağa 1225»

Bu suretle «zarbali» kelimesinin nereden çıktığını bize bu mezar taşı pek sarîh olarak göstermektedir. zarbalu sözü zamanla halk arasında «zarbali» şeklini almıştır.

Emin ol ki artık sen bahtiyarsın

Ey gönül sen gene bugün pek darsın .
Ne derdin var, söyle, neden bizarsın ?
Bu gamlar, matemler senden ayrılmaz ,
Sen elemden hâlî bir yer mararsın ?

Ezelden bu âlem böyle kurulmuş,
Hayat, zehirlerle gamla uğrulmuş..
Ne yapsan hep boştur, yoktur kurtuluş;
Çınlasın hicranla tabiat, varsın !

Duydunmu bir acı acır , inlersin .
İşitdin mi bir dert... Durur, dinlersin.
Sen bu mahzun kalple nasıl gülersin ;
Gördün mü.. Geç.. Büyük tanrı kurtarsın!

Çağırırsınlar seni, sen otur, gitme..
Ağlıyan, ağlasın varsın, kaydetme .
Otur bir köşeye bir şey işitme ;
İşte, artık, şimdi sen bahtiyarsın !

Hayır, bahtiyarlık değil hiç bunlar :
Kaygusuzlar nasıl olur bahtiyar ?
İnsansen vicdanın kanar, gam duyar,
Görür acizleri; yanar, ağlarsın.

Vazifen: onları hep görüp bilmek..
O akan yaşları dindirip silmek ..
En büyük bahtsızlık, kaçıp çekilmek;
Çık, belki, bir yara görür, sararsın !

Merd olan bir insan lâkayd oturmaz,
Koşar matemlere, kaygusuz durmaz;
Vicdanda bir ateş varki durdurmaz,
Durursan millete sen bir zararsın !

İstiyorsan eğer hayatta varlık ,
Haydi göster sen de bir fedakârlık;
Görür acizleri, duyarsan darlık
Emin ol ki artık sen bahtiyarsın !

Naim Hazım

Giritli Mehmet paşa zevcesi

3 — Burada yeni olmakla beraber takvim vazifesini gören bir mezar daha vardır: Balıkesir eşraf ve mütehayyızanından Kuyumcu zade Süleyman Sırrı efendi,

1311 - 1309 teşrinievvel 30, Cumartesi gün akşamı saat 3 .

Ölüm tarihini bu kadar tavsilâta bildiren mezar taşlarına az rastlanır Balıkesir mezarlarında tesadüf ettiğim mühim ve karakteristik bu mezar bunlardır . Fakat daha bir çok mühim ve benim göremediğim başkaca tarih yönünden değerli mezarlar buluna bilir. Bunları aramak balıkesir tarihi için çok gereklidir. Bu saydığım mezarların korunmasında bilhassa Balıkesir Halkevinden rica ederim.

Hikmet Turhan
Dağlı oğlu

Kısa bir cevap

Kaynağın 22 inci sayısında çıkan (köy edebiyatı başlıklı yazıma karşı 23 sayılı Kaynak'ta bay Osman Balkırın «Köy mü, Halk mı?» yazısını henüz dün gördüm. Tenkit etmek kolay olsaydı bende büyük Hamidin «Makber» inde ne büyük hatalar bulurdum, Ve :

«Bu beyit hatalıdır, böyle olmayacaktı. Şöyle olsaydı daha güzel olurdu !» diye Hamidin o ölmez şehnamesini mısra mısra ve hattâ kelime kelime tenkit etmek isterdim. Fakat acaba Hamid, o şehnameyi yazarken nasıl bir hüznün ve meyusiyetin tesiriyle kendinden geçmiş ilâhi bir vecd ve istiğrak içinde onları işlemiştir. Ve bende o kudret dehâ varmıdır ki ben, Hamidin o beyitlerine karşı bu fikirlerimi meydana ata bileyim !

«Folklor» diye yazılan bu yazıdaki «Halk edebiyatı»nın esasını teşkil eden hiç şüphe yokdurki «Köy edebiyatı»dır. «Divan edebiyatı»ndan sonra uyanan «Halk edebiyatı» örtüsü altında kökleşmiş bir «köy edebiyatı» olmadığını kim iddia edebilir? «Halkçılık»dan maksat «Köycülük»dür. Çünkü Türkiyenin dörtde üçünü teşkil eden «Köy»dür. «Halk»umumi birtabirdir. «Köy» denilince bir hususiyet ifade eder.

İşte o makalenin biltizamı «köy edebiyatı» başlığıyla çıkmasına birinci sebep budur. İkincisi de Rus edibinin edebî hayatımızdan «Köy edebiyatı» istemesi ve bizimde «Köy manileri» yazmaklığımızdır.

O manilerde köy dilile yazılan (mencere) yi bir kalem darbasile (pencere) yapıvermek onları tereddüdsüz şehre mal edivermek doğru mu? Acaba bu maniler kaillerinin şehirden olduğuna nereden hükmedilmiştir. Gerçi şehirde çıkmış (maniler) varsada bunlar köylere nisbetle -tabirim mazur görülsün- devde kulaktır. Şu halde

bunlara «Halk edebiyatı» demekten ziyade «Köy edebiyatı» demek daha muvafık olur.

Bay Balkır; yazısının yukarısında : «Köy edebiyatı yoktur. Halk edebiyatı vardır». diye riyaî bir katıyetle indi bir mütalea yürüttüğü halde yazısının sonlarına doğru verdiği haksız hükme isyan eden vicdanı, ona elinde olmayan: «Köy edebiyatı»nın varlığını inkâr edenlerden olmadığını itiraf ettiriyor. Ve : «Fakat bunu tesbit edebilmek, tam bir köy edebiyatı nümüneleri verebilmek için çok esaslı ve derin tedkikler ister. Hiç olmazsa türkû ve destanların tarihçelerini ne vakit, ne için, ne münasebetle ve kim tarafından söylendiğini öğrenebilirsek işte o zaman o eseri «Köy edebiyatı» namına kaydedebiliriz...» diyor.

Zaten «Türkû» ler ve «Destan» lar hemen umumiyetle birer tarihçedirler. Her hangi bir destanı okursanız -ekserisinde- tarihile birlikte ve tafsilatla bir vak'ayı tasvir eder. Türkülerde böyledir. Onlarda ya ihanet görmüş bir zavallının feryadı ve yahut bir asker nışanlısının hüsranlı eninidir. Şimdiye kadar senelerce gazetelerde neşrettiğim türküler hep böyledir ve hepside köy malıdır. Bir çoğunun kâjile ri de malumdur. O halde bunlara neden «köy edebiyatı», diyemeyeceğiz? Bunlara «köy edebiyatı» diyebilmek için «vahyi» mi lazımdır?

Sonra, bay Balkır, «en mühim noktayı sonuna bırakarak» : «Rus edib ve müsteşriklerinin köy edebiyatından kasdları ne idi? Folklor mu? Yoksa köy hayatından alınan mevzulara bezenmiş edebî yazılar mı? Bunlar her halde sorulmağa değer iki suâldir?» dedikten sonra: «Rus edip ve müsteşriklerinin köy edebiyatından kastleri folklor değil, köye ait yazılar olsa gerektir. biz de buna istinaden köy

Köyden sesler :

Köy kadını

Türk kadınlığının bir örneğidir ;
Yılmadan çalışan köylü kadını !
Gönlündeki coşkun yurd sevgisile
Köpürüp çağlayan köylü kadını !

Köylü kadını köy erkeğinin bir
Kırılmaz kanadı, kolu demektir.
Gece dımeç, gündüz dımeç didinir ;
Zorluktan yılmayan köylü kadını !

Çift öyü gelince çiftini sürer ,
Ekinler yetişir; orağı biçer ,
Güneşin altında harmanı döğür;
O yanan, tutuşan köylü kadını !

Çalışmak düğündür köy kadınına ;
O hem bir işçidir, hem seven ana !
Büyük bir inanla bağlı sapana ;
Her zora dayanan köylü kadını !

Köyden sesler :

Köy Erkeği

Çalışmakla geçer günleri bütün ,
Durmadan yorulan köy erkeğinin,
Evinde boş yere geçmez hiç bir gün
Zamanı çalışan köy erkeğinin.

Tarlalar sürülmek, ekilmek ister,
Ekinler yetişir biçilmek ister ,
Kışlık odunları kesilmek ister,
Artar iş başından köy erkeğinin .

Köylünün en uysak bir hizmetkârı
Onunla birlikte didinen karı ..
Ne kış bellidir, ne de baharı,
Her kurun çalışan köy erkeğinin.

Yeşil ovalarda dere başında
İşlerken cıvılda kuşlar başında..
Köylerin o sonsuz kır ve taşında
Emeği var yaman köy erkeğinin..

A. Osman Balkır

edebiyatı yoktur dedik...» diyorki ben bu cümlelerden ayıb değil ya bir şey anlamadım. Folklor nedir, Köye ait edebî yazılar nedir?

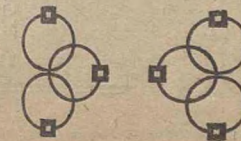
Yalnız azizim Halkır, tenkit ayrıca bir ilimdir. bunun için ihatalı bir nazar, geniş bir vukuf lazımdır. Şu hale göre şimdi bize elzem olan çok okuyup az yazmak ve fakat bilerek ve duyarak yazmaktır. ben

bunu onbeş sene evvel , şair olmak hevesini taşıyan bir gence şu beyitle hulâsa ederek tavsiye eylemişdim :

Şair olmak çok kolaydır lâkin aruz bilmek gerek,
Tabına asla güvenme daima ister emek !

Çağış

İ. H. Akay

Foklor

Maniler

Derleyen
A. Osman Balkır

— 1 —

Abenim boz çiçeğim
Sen doldur ben içeyim
Senin gibi güzelden
Bilmem nasıl geçeyim

— 2 —

Abenim nışadırım
Şal kuşak kuşadırım
Nikâhına güvenme
Kocandan boşadırım

— 3 —

Ah ettim ahım olsun
Gözyaşım senin olsun
İntizarlar etmiyem
Billâhi verev olsun.

— 4 —

Ak üslük var başımda
Sevdiğim var karşımda
Kız seni alacağım
Nikâhım var başımda.

— 5 —

Alaca zeytin ağacı
Sevda zehirden acı
Varın söylen doktora
Yokmu sevda ilâcı

— 6 —

Avlu dibi yaslama
Yar kafanı sallama
Birçift lafdan ötürü
Beni eve yollama

— 7 —

Ay buluta buluta
Mendil bağladım duda
Yarım rakı içiyer
Bal gibi yuda yuda

— 8 —

Bacalarda ismisin
Şişelerde mismisin
Kaş altından bakıyon
Yarım bana küsmüsün?

— 9 —

bacaların kurumu
Geldi darı kırımı
Senin yarin evlenmiş
benim yarım dururmu?

— 10 —

benim kara büberim
Kaderime giderim
Nerde güzel görürsem
Peşisıra giderim.

— 11 —

birtaş atdım çamura
Çamur kaydı hamura
Varın söylen yarime
biraz beni kayıra.

— 12 —

Çalılarda mazılar
Gönlüm seni arzular
Bir kötünün yoluna
baş deftere yazdılar.

— 13 —

Dağ başında dururum
Yoldan geçeni vururum
Aldatdığın çok oldu
Hesabını sorurum.

— 14 —

Dam üstünde sırçalar
Mor çiçekli bahçalar
Gece gelme gündüz gel
Köpek seni parçalar.

— 15 —

Dam üstünde kongular
Yol üstünde yongalar
İçinizden gidiyorum
Rahat edin yengeler.

— 16 —

Dam üstünde kanavaz
Kanavızı kıramaz
Sevgi gönüle düşünce
Ana baba tanımaz.

Balıkesir Vilâyet Matbaası

Arap harflerle

İsmi	Sahibi İmtiyaz ve Baş Muharrir	İntişare başladığı tarih	Nev'i
izmirli Doğru	Vasif bey e yevm Moskova büyük elçisi	17 11 335	Gazete
Ses	Çantay zade H. Basri	1334 1918	Gazete
Doğru Söz	İbrahim Bakır	1335 1919	Gazete
Açık Söz	İsmail Subhi Soysaylı Sadettin oğlu Emin	1335 1919	Gazete
Zaferi Milli	Abdüşşekûr, A. Halit, H. Adil, İ. Naci	1338 1922	Gazete
Karesi	Resmi Gazete	14 5 330	Gazete
Türk Dili	Sahibi imtiyazı Hayrettin Mes'ul müdürü İ. Naci	1926	Yövmi Gazete
Irmak	Esat Adil		Mecmua
Çağlıyan	Ruhi Naci		mecuma
Karesi meşahiri Birinci ve ikinci kısım	İsmail Hakkı	1339	Eser
Balıkesir rehberi	Yüzbaşı İshak	1338	Eser
Balıkesir coğrafyası Resimli ve haritalı	Kız M.M. Tarih ve coğrafya muallimi Gazali	1937	Eser
Karesi Salnamesi	İsmail Hakkı	1339	Eser

Türk harflerle

Türk dili gazetesi	Hayri		Yevmi gazete
Kaynak mecmuası	İmtiyaz sahibi Fikret Sılay elyevm Kurultay İ. Başkanı	1932	Mecmua
Savaş gazetesi	Müstecablı oğlu Esat Adil	1933	Yevmi gazete
Köy kitabı	Vali Salim	1934	Eser
Sosyalist şefler ve Sosyalizm	Müstecablı oğlu Esat Adil	1933	Eser

Türk harflerle

ismi	Yazanın ismi	Neşri tarihi	
Faşistlik, Bolşeviklik ve Demokrasi	Müstecablı oğlu Esat Adil	1933	Eser
Sevgim ve ızdırabım Bu Kalp duracak	Mükerrem Kâmil	1934	Roman
Soy adı	Kimyager Abdi ve İbrahim Şevki	1935	Eser
İnkılap yolu	R. Gök Alp	1934	Piyes
Bir zaferin yası	« « «	1934	Piyes
Sönen umit	Fevzi		Piyes
Yıkılan ocak	« « «		Piyes
Doğru yol	M. Cevdet	1934	
Çocuklar için	« « «	1934	
Küçük Mok	Avni	1934	Tercuma
Anofel sürfeleri	Sıtma Mücadelesi Reisi Doktor Rüştü	1931	Eser
Sıtma ve kâzip Sıtma	« « «	1932	Eser
On Yıl	Ticaret odası neşriyatından	1933	Birüşör
Gazlardan korunma		1930	Eser
Röntken şuaı	Doktor Tarık Temel		Eser
Doğum görenekleri ve Çocuk	A. Osman	1 34	Memleket tetkikleri
Balıkesirde halk adet ve an, anaları	Muallim M. Kemâl	1935	Memleket tetkikleri
Çepniler	ismail Hakkı Akay	1935	Eser
Gençler yolu	Eminitti	1932	Mecmua